

1956

SPERANȚA LIBERTĂȚII

REVOLUȚIA MAGHIARĂ

„Poporul Ungariei a jertfit suficient de mult sânge ca să poată arăta lumii, atașamentul său pentru libertate și dreptate.”

(István Bibó, ministru de stat, 4 noiembrie 1956.)

Dictatura comunistă

Conducerea comunistă folosind ca pretext deviza păcii, s-a pregătit cu investiții exagerate în industria grea pentru a III-a deflagrație mondială. Hidrocentrala de la Tiszalök a fost construită de către internați politici, prin muncă silnică.

„Unde este tiranie / acolo este tiranie
nu numai în țeava puștii, / nu numai în închisoare”

(Gyula Illyés)

La sfârșitul celui de-al II-lea război mondial Ungaria a fost ocupată de către Armata Roșie. În țara aservită, Stalin a ajutat treptat la putere un guvern comunist, care până în 1949 a introdus o dictatură totală de tip sovietic.

În 1953, după moartea lui Stalin, Moscova, ca să evite o rebeliune asemănătoare celei din Berlin, în locul lui Mátyás Rákosi, liderul de partid compromis, l-a pus în funcția de prim-ministru al țării pe Imre Nagy, mai ponderat. În timpul guvernării lui, provizoriu, teroarea a scăzut în intensitate, apoi din anul 1955 revenind din nou în primul plan politica dură. Imre Nagy a fost demis, dar nu s-a mai realizat revenirea integrală a vechii structuri. Secretarul general de partid Nichita Hrușciov, la începutul anului 1956, în cuvântarea sa rostită la ședința închisă a Congresului XX. al PCUS a condamnat greșelile lui Stalin. Discursul, totuși aflat, a dat noi speranțe popoarelor asuprite din Europa de Est. În Ungaria, mișcarea diferitor cercuri de intelectuali, mai ales a tineretului universitar, ce dorea schimbări democratice, a devenit din ce în ce mai puternică în decursul anului.

Magyar Nemzeti Múzeum – Ernő Vadas

Dictatura a pătruns și în viața particulară. Creșa de întreprindere a Uzinelor Rákosi Mátyás.

Sursele materiale ale dezvoltării industriale forțate au fost întemeiate printre altele, prin jefuirea nemiloasă a țărănimii. Milițieni care caută cereale ascunse.

MNM

Portretul din ghips al lui Mátyás Rákosi s-a făcut în scop de decorație festivă. În jurul secretarului general al partidului comunist – conform modelului sovietic – s-a creat puterea dictatorială și cultul personalității

Magyar Távirati Iroda – Ernő Vadas

MTI – Tamás Fényes

23 Octombrie.

Prima zi a revoluției

Demonstrația din 23 octombrie, inițiată de către tineretul universitar, dar cu rezeziune extinsă în întreaga capitală, a început într-o atmosferă senină, încrezătoare

A început într-o atmosferă senină, încrezătoare.

În după masa zilei de 23 octombrie 1956, a început la Budapesta o demonstrație de susținere a mișcării din Polonia. Mulțimea ce creștea continuu a revendicat tot mai hotărât restabilirea independenței naționale și a democrației în Ungaria. Puterea, după o oarecare ezitare a interzis manifestația începând de seara, apoi a ordonat dispersarea ei. Mulțimea însă s-a opus, ba chiar a reușit ca și armata detașată să treacă de partea sa, la care conducerea de partid îngrozită a cerut ajutorul trupelor sovietice de ocupație. Tancurile sovietice s-au pregătit pentru o demonstrație de forță, ca la Berlin. Tineretul budapestan, n-a putut fi însă intimidat, împotrivindu-se agresorilor cu puști și sticle cu benzină.

MTI – Sándor Bojár

Mulțimea manifestă pentru libertate și democrație apoi s-a deplasat la statuia polonezului Jozef Bem. În 1848-49 Bem, ca general legendar al luptei pentru libertate a ungarilor, a luptat împotriva armatelor cezarian austriac și țarist rusesc, care au atacat Ungaria

MTI – Tamás Munk

Demonstrații mai întâi s-au deplasat la statuia lui Sándor Petőfi. Petőfi, unul dintre cei mai mari poeți maghiari din secolul al 19-lea, a fost un erou al revoluției maghiare din 1848, când s-au dobândit dreptul la adunare, libertatea cuvântului și a presei, fără sânge și violență

MTI – Sándor Mező

Mulțimea de peste o sută de mii de oameni, seara în fața Parlamentului a revendicat reîntoarcerea lui Imre Nagy la conducerea țării

Hadtöréneti Múzeum

În seara zilei de 23 octombrie demonstranții au doborât simbolul cel mai detestat al dictaturii, statuia lui Stalin

MMM

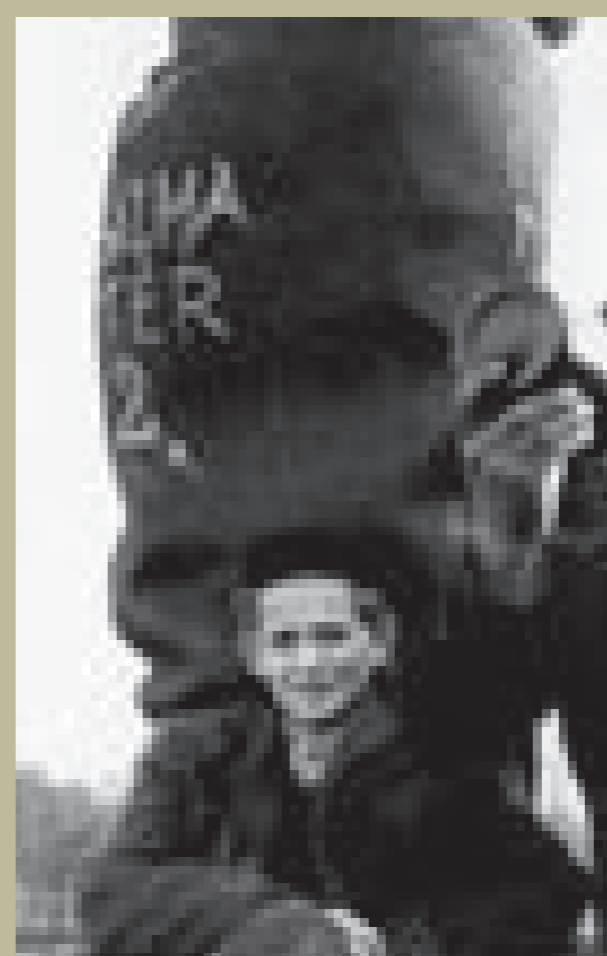

Foia volantă difuzată în vara anului 1956 – citând textul șlagărului popular din vremea aceea – parcă a presemnalat deja viitorul : Distrugerea cultului Stalinist va eroda, îngropa sub ea și dictatura lui Mátyás Rákosi

Doborârea statuii lui Stalin

MTI – Sándor Bojár

MMM

Pe cizmele rămase pe postament a apărut o înscripție hazlie: Piața Cizmei nr. 1., Piața Cizmei nr. 2.

Monstrul de 6,5 tone chiar în noaptea aceea a fost tractat în centrul Budapestei, unde în zilele următoare populația l-a tăiat în bucăți cu ciocanul, dalta, ferăstrăul

Casa Radio ciuruită

MNM – Dr. Szentpétery Tibor

„A mințit noaptea, a mințit ziua, a mințit pe toate lungimile de undă”
(István Örkény)

Asaltul Casei Radio

Demonstrații deplasate la Casa Radio au vrut ca să se dea citire revendicărilor lor. Între timp conducerea de partid a calificat demonstrația ca fiind dușmănoasă, șovină și a ordonat împrăștierea ei cu forța.

După ce din clădire s-a tras în rândurile demonstrațiilor, mulțimea procurând armele militarilor detașați la fața locului a atacat și a ocupat până în zori Casa Radio.

MNM

Luptă de noapte la Casa Radio

MNM – Lajos Mészáros

Un tanc trecut de partea insurgenților lângă Casa Radio

MNM

După luptele desfășurate în Piața Kálvin din apropiere. Înscricția ce se vede pe calcan: „Ruși acasă!”

MNM – Miklós Bedő, Katalin Korbuly

Fotografie de amator făcută în pauza luptelor. Toți, care au avut posibilitatea au încercat să immortalizeze zilele de cotitură

Orator de ocazie pe un tanc ocupat. Pe țeava tunului blazonul Kossuth, simbol care invocă revoluția din 1848

Se organizează grupe de insurgenți

Zilele următoare au fost caracterizate de greva generală și încăierări armate, locale dificil deslușibile. Din ce în ce mai multe uzini și instituții publice au ajuns sub controlul insurgenților. Securitatea – Autoritatea pentru Securitatea Statului (ÁVH) – s-a dezagregat treptat, iar miliția și armata au trecut de partea insurgenților. Grupuri organizate spontan în mare majoritate din rândul muncitorilor tineri, ucenicilor ocupând nodurile de circulație ale orașului, cu armele lor de foc, portabile, depășite, dar cu metode inventive de luptă, cu înverșunarea lor, au împiedicat cu succes luarea în posesie a orașului de către forța armată sovietică.

Insurgenți cu camionul pornesc la luptă

Se construiește baricada

MNM – Olivér Kiszely

6

Poziție de tragere pentru mitralieră

MNM

O direcție principală a atacului sovietic a fost Calea Ūllői care duce spre centrul Budapestei. Insurgenții și-au creat poziții pe cele două părți ale drumului

MNM – József Vas, montage

PASAJUL CORVIN – BAZA CEA MAI PUTERNICĂ A INSURECȚIEI

MMN

Insurgenți la cinematograful Corvin

Lupta împotriva tancurilor folosind sticle cu benzină

MTI – István Tóth

MMN – Dr. Tibor Szempétery

Militarii sovietici căzuți, sunt puși în sicrie

Fată înarmată cu cocteil Molotov (sticlă cu benzină). Insurgenții educați prin filme sovietice cu partizani, cu ajutorul acestora au dat foc tancurilor sovietice, care au atacat fără infanterie

25 Octombrie

Masacru la Parlament

Demonstrații
împrietenindu-
se cu tanchiști
sovietici

MNM

ZIUA CEA MAI SÂNGEROASĂ

Mulțimea împreună cu tancurile s-au deplasat în fața Parlamentului în scopul inițierii negocierilor cu reprezentanții puterii

Militari ai securității de stat înspăimântați de pactizarea dintre militarii sovietici și demonstrații maghiari, apoi noile unități sovietice sosite au deschis focul asupra mulțimii

MTI – Sándor Bojár

MTI – Sándor Bojár

Conform unor estimări salvele de foc s-au soldat cu 150-200 de morți și foarte mulți răniți

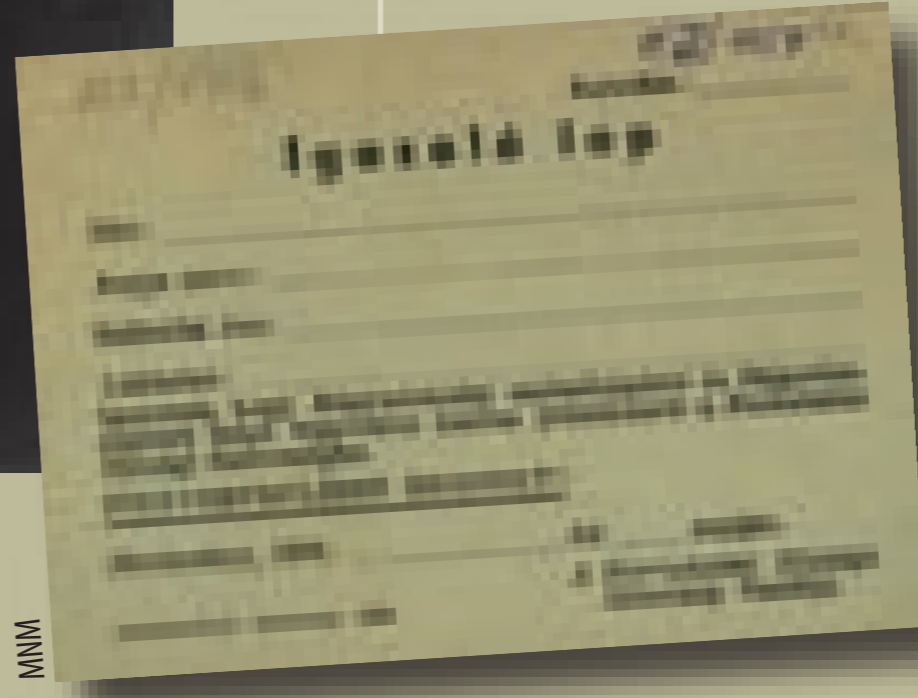
MNM – Dr. Dénes Hegedűs

MMM

Muncitorii din Ózd citesc manifeste

Revoluția din provincie

Certificatul Uniunii Tineretului Revoluționar din Jászberény. „Certific, că s-a prezentat la lupta armată pentru libertatea și independența Ungariei.”

MMM

... JÁSZBERÉNY, MOSONMAGYARÓVÁR, ÓZD, SZEGED ...

MMM

Demonstrație la Sátoraljaújhely din nord-estul Ungariei

MMM – Béla Liebmann

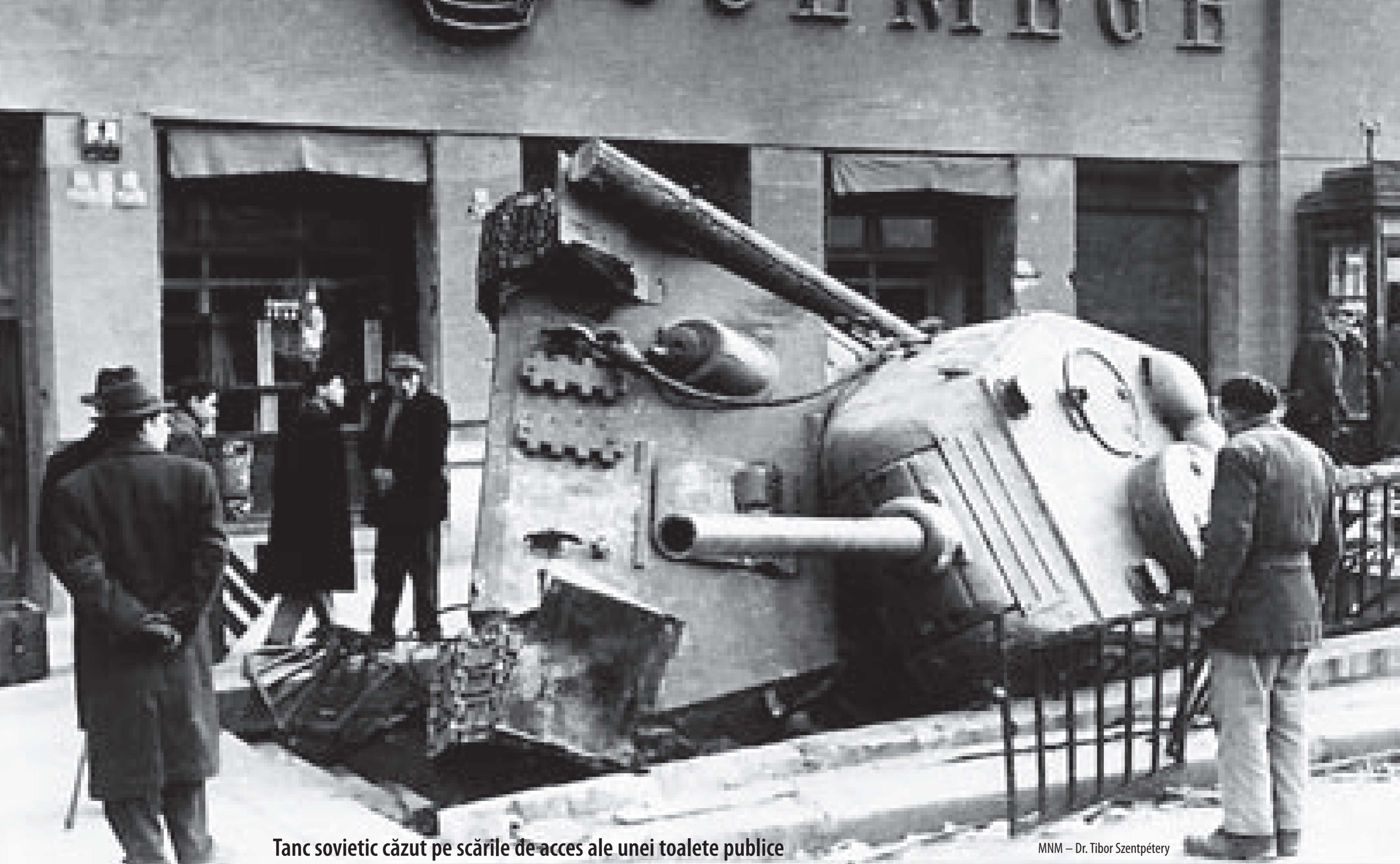

Demonstrație în marele oraș din sudul țării, Szeged

MTI

Salva grănicerilor la Mosonmagyaróvár din vestul Ungariei s-a soldat cu 52 de morți. Înormântarea victimelor

Tanc sovietic căzut pe scările de acces ale unei toalete publice

MNM – Dr. Tibor Szentpétery

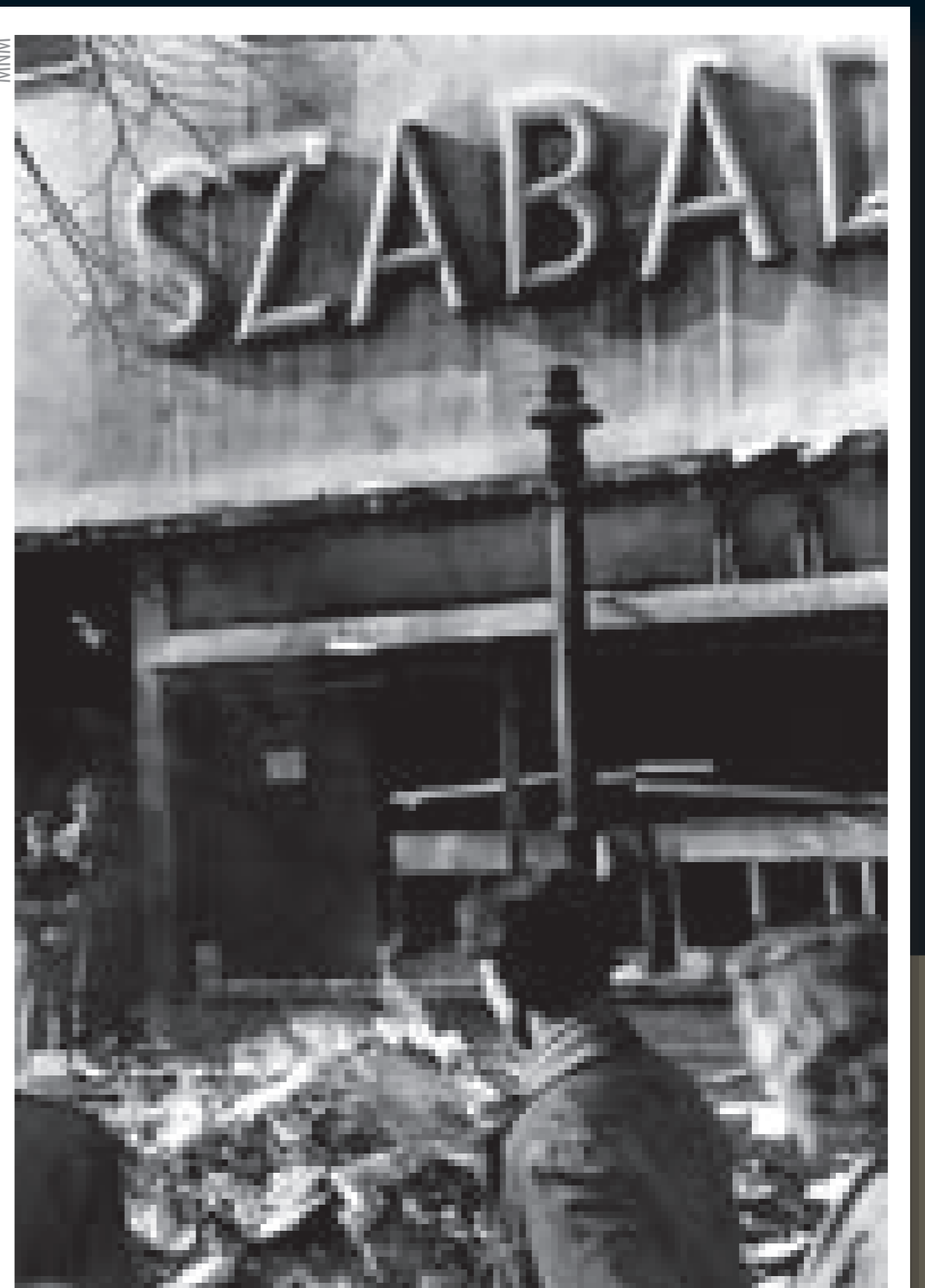
PRĂBUȘIREA PUTERII

MNM

Mașină de miliție arsă în fața Teatrului National

MNM

Se ard broșuri în fața clădirii sediului ziarului central - Szabad Nép (Poporul Liber) - al partidului, care fusese numit de către locuitorii capitalei pur și simplu „casa minciunii”

MNM

Forțele fidele dictaturii și unitățile securității de stat (ÁVH) s-au retras în clădirea sediului din capitală, al partidului comunist. Insurgenții au atacat și au ocupat sediul partidului. Mai mulți dintre militarii securității statului au căzut victime verdictului popular. Aceasta a fost ultima încăierare armată din prima etapă a revoluției.

Coroana victoriei pe țeava tunului unui tanc maghiar

Intervenția militară sovietică a rămas fără rezultate. În urma luptelor sângeroase conducerea politică veche, s-a refugiat în Uniunea Sovietică, cedând locul guvernului provizoriu format sub președinția lui Imre Nagy. Noul guvern a recunoscut organizațiile revoluției, a declarat armistițiu și a inițiat negocieri cu reprezentanții Moscovei. După Budapesta, regimul s-a prăbușit în toată țara. Puterea a fost preluată peste tot de către organizațiile revoluționare: Consilii Naționale, Consilii Muncitorești. În 29 octombrie poporul maghiar a înlăturat dictatura din toată țara, dispărând regimul de partid unic, fiind instaurată democrația. În 1 noiembrie guvernul a adoptat o hotărâre, conform căreia țara părăsește Tratatul de la Varșovia și-și declară neutralitatea. Ungaria s-a pregătit pentru pace. A început îndepărtarea dărâmăturilor, s-a pornit circulația și luni 4 noiembrie, s-a preconizat repornirea fabricilor aflate în grevă.

Revoluția a învins

Drapelul perforat al revoluției flutură ca semn al victoriei, deasupra pasajului Corvin. Din mijlocul drapelului a fost decupată stema de stat, executată după model sovietic

CONSILII NAȚIONALE, CONSILII MUNCITOREȘTI

Resturile monumentului sovietic înălțat deasupra orașului au devenit simbolul victoriei revoluției

Se îndepărtează stema sovietică de pe monument

Premierul Imre Nagy vorbește la postul de radio Kossuth Liber

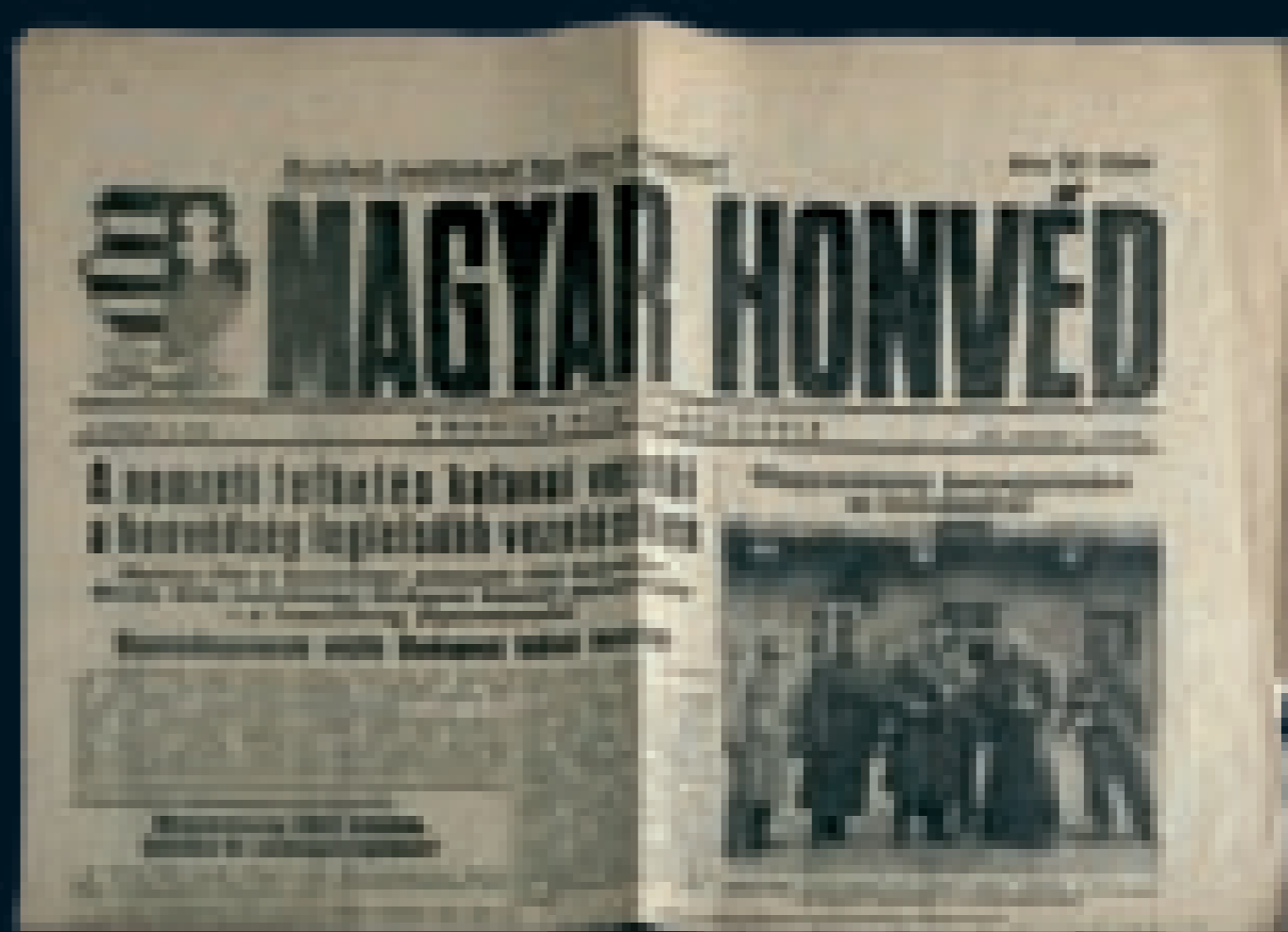
MTI – Sándor Bojár

„În toiul luptelor s-a născut unitatea națională democratică, independența”
(Discursul premierului Imre Nagy la radio)

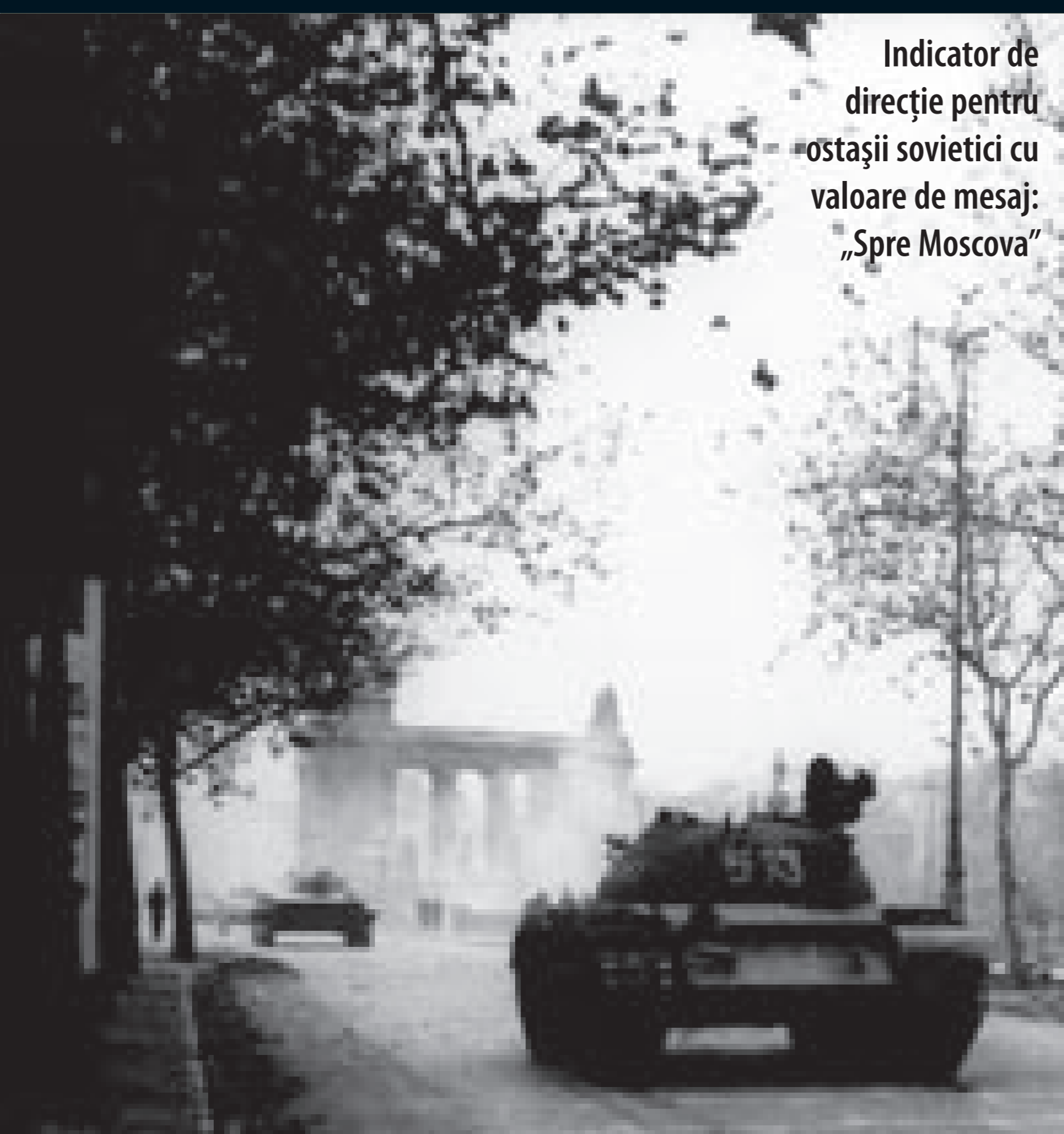

Ministrul apărării patriei Pál Maléter și generalul de armată Mihail Malinin au demarat negocieri privind retragerea totală a trupelor sovietice

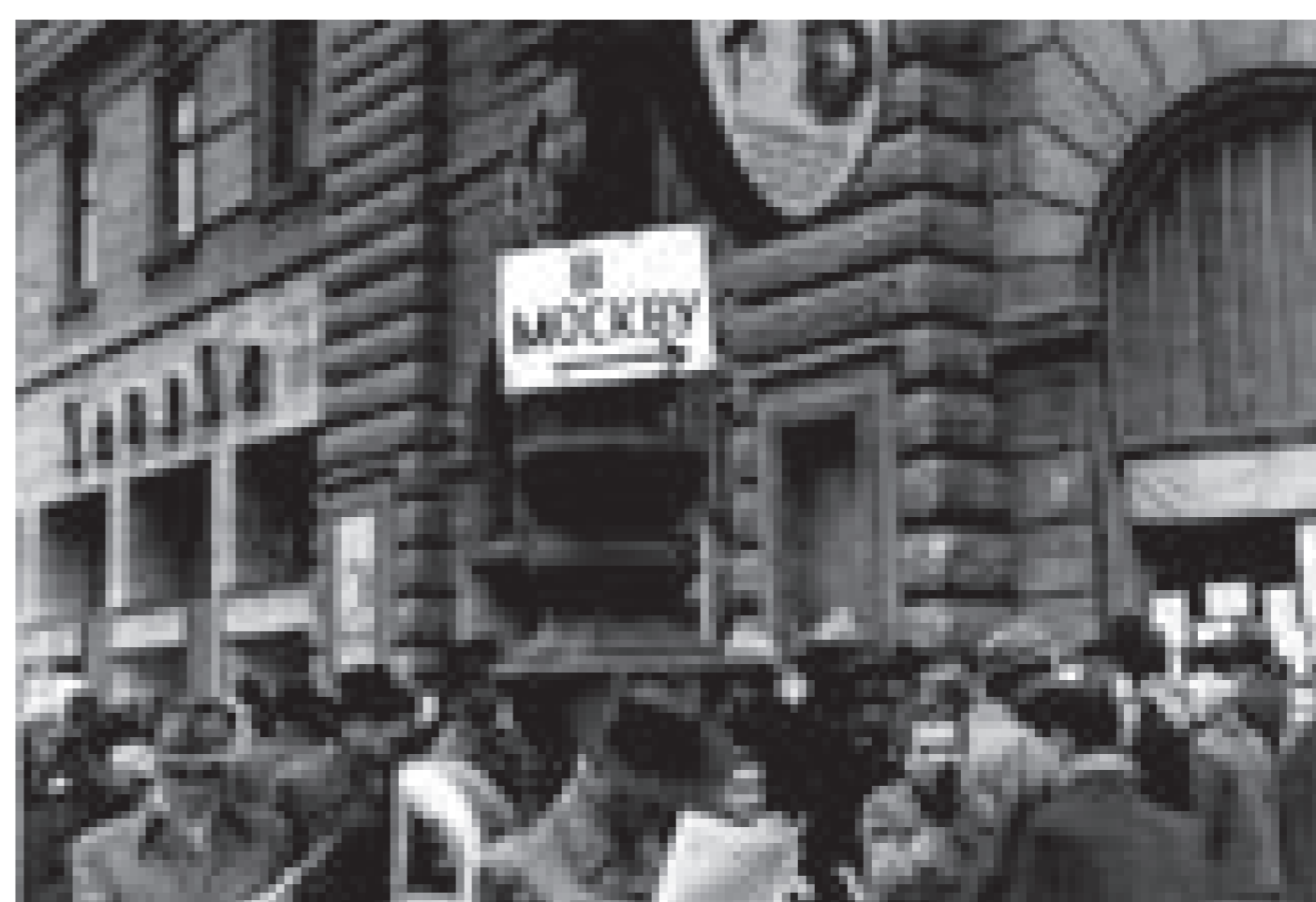
MTI – Sándor Mező

Articolul jurnalului armatei ungare despre eliberarea arhiepiscopului de Esztergom, József Mindszenty

Indicator de direcție pentru ostașii sovietici cu valoare de mesaj: „Spre Moscova”

În 31 octombrie s-a terminat retragerea trupelor sovietice din Budapesta

12

MNM – György Kiss

MTI – Tamás Fényes

Carnet de membru al gărzii naționale. Garda națională revoluționară a fost organizată pentru menținerea ordinii

Străzile orașului sunt pline cu pancarde revoluționare, manifeste, ziare, anunțuri ale partidelor politice istorice reînființate

MNM – Dr. Tibor Szentpétery

RENAȘTEREA DEMOCRAȚIEI

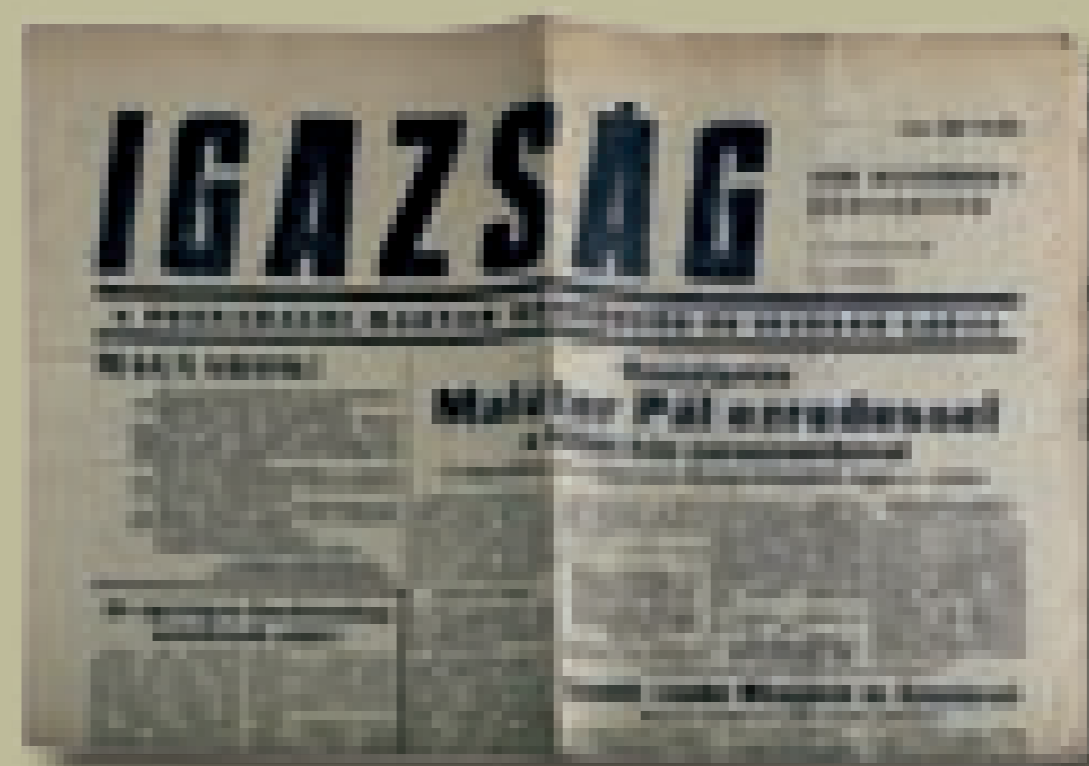
MNM – László Almásy

Locul colectării de ajutoare al Uniunii Scriitorilor: „Castitatea revoluției permite să colectăm astfel membrilor de familie ai martirilor noștri”

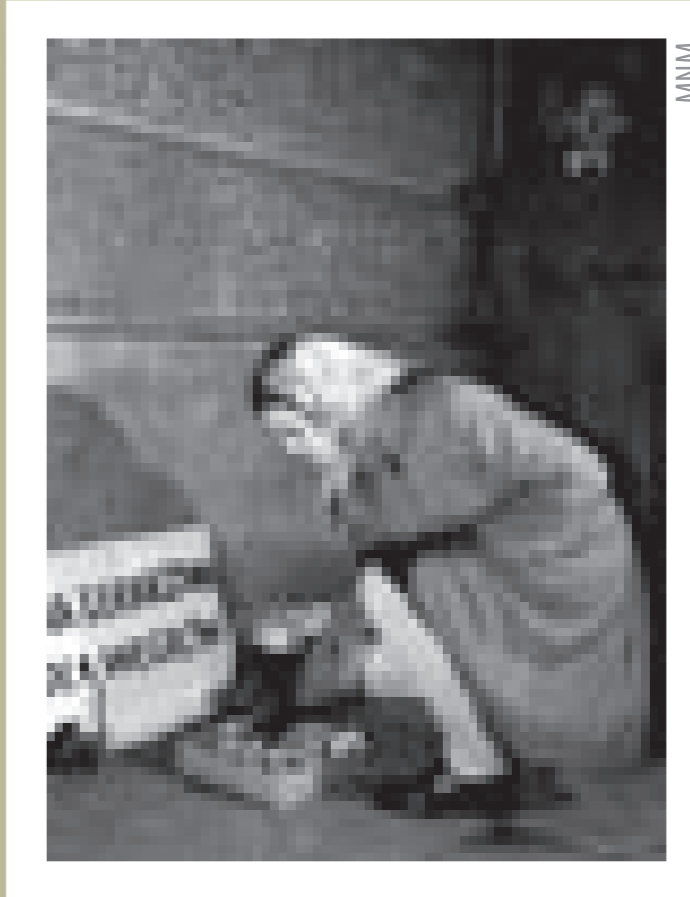

MNM – Károly Eschner

Țăranii au dăruit alimente capitalei revoluționare

Unul dintre ziarele revoluției: Igazság (Adevărul)

Populația poloneză colectează pentru revoluția maghiară

Un transport umanitar elvețian sosește pe aeroportul din Budapesta

La Győr se împart pachete ale Crucii Roșii din Austria

Ajutor umanitar internațional

Vestea revoluției maghiare a stârnit mare însuflețire și simpatie în întreaga lume. Suveranul pontif Pius al XII.-lea, în enciclica sa din 26 octombrie a chemat la rugăciune pentru victoria revoluției. Crucea Roșie Internațională, în 27 octombrie a pornit primul transport al său de medicamente, pansamente și de sânge, care a fost urmat de nenumărate donații ale multor țări. Primele acțiuni de solidaritate în masă au fost în Polonia, dar foarte repede oamenii s-au mobilizat și în alte părți. Au manifestat chiar și studenții maghiari din Transilvania, parte a României comuniste, deși au știut că îi așteaptă represiuni grave.

Demonstrație de solidaritate în Varșovia

Morminte provizorii în strada Práter. Până la jumătatea lunii noiembrie luptele din Budapesta s-au soldat cu aproape 2000 de morți

4 Noiembrie.

A doua intervenție sovietică

„În zorii zilei de azi trupele sovietice au pornit atacul împotriva capitalei noastre...”

(Premierul Imre Nagy)

Politicienii marilor puteri occidentale s-au speriat de modificarea zonelor de influență stabilite la conferința de la Ialta din 1944, mai mult unii au folosit evenimentele din Ungaria pentru a sustrage atenția opiniei publice internaționale privind intervenția militară din Suez. Hrușciov și conducerea politică sovietică, deși public au amăgit maghiarii, în fapte, foarte repede s-au decis să nu permită ruperea țării din „imperiu”. În zorii zilei de 4 noiembrie, după ce KGB-ul cu pretextul negocierilor a prins în capcană șefii armatei ungare, armata sovietică cu aproximativ 2500 de blindate și 100.000 de soldați a invadat Ungaria. În zori, la orele 5 și 20 postul Radio Maghiar Liber a început să difuzeze un comunicat dramatic: „Aici vorbește Imre Nagy ... În zorii zilei de azi trupele sovietice au pornit atac împotriva capitalei noastre, cu intenția evidentă de răsturnare a guvernului democratic maghiar legitim. Unitățile noastre luptă! Guvernul se află la datorie...”

Muzeul de Artă Aplicată

Coloană de tancuri sovietice intrând în Budapesta

15

MMMA

Membrii forțelor de ordine și siguranța publică ce aparțineau noului guvern au fost batjocoriți de limbajul popular drept « pufoițași », datorită pufoaicelor, paltoanele umplute cu vată primite din depozitele sovietice

„Somez poporul maghiar, să nu considere ca autoritate legală armata ocupantă sau guvernul de paie eventual instituit de ea!”

(Ministru de stat István Bibó)

Restaurarea comunistă

Superioritatea de forță sovietică a reușit să învingă rezistența armată numai după o săptămână de luptă crâncenă. Premierul Imre Nagy și prietenii de principiu s-au refugiat la ambasada iugoslavă. Sub conducerea lui János Kádár, Kremlinul a instituit un guvern de paie. Cu toate că revoluția a fost înăbușită din punct de vedere militar, puterea politică în continuare a fost în mâna consiliilor muncitorești, care au insistat asupra refacerii democrației și a legalității. Arma lor eficientă a fost greva generală. La începutul lunii decembrie noul partid comunist al lui Kádár, Partidul Muncitoresc Socialist Maghiar (MSZMP), respectiv guvernul, înțelegând, că nu poate să înfrângă rezistența consiliilor muncitorești cu mijloace politice, au recurs la violență deschisă. Liderii revoluționari au fost arestați, s-a proclamat legea marțială și cu salve de foc sângeroase au fost împrăștiați protestanții nearmați. În 8 decembrie numai focurile de armă din Salgótarján s-au soldat cu peste 100 de morți. În pofida accentuării terorii din ce în ce mai mult, rezistența a durat până în luna martie 1957.

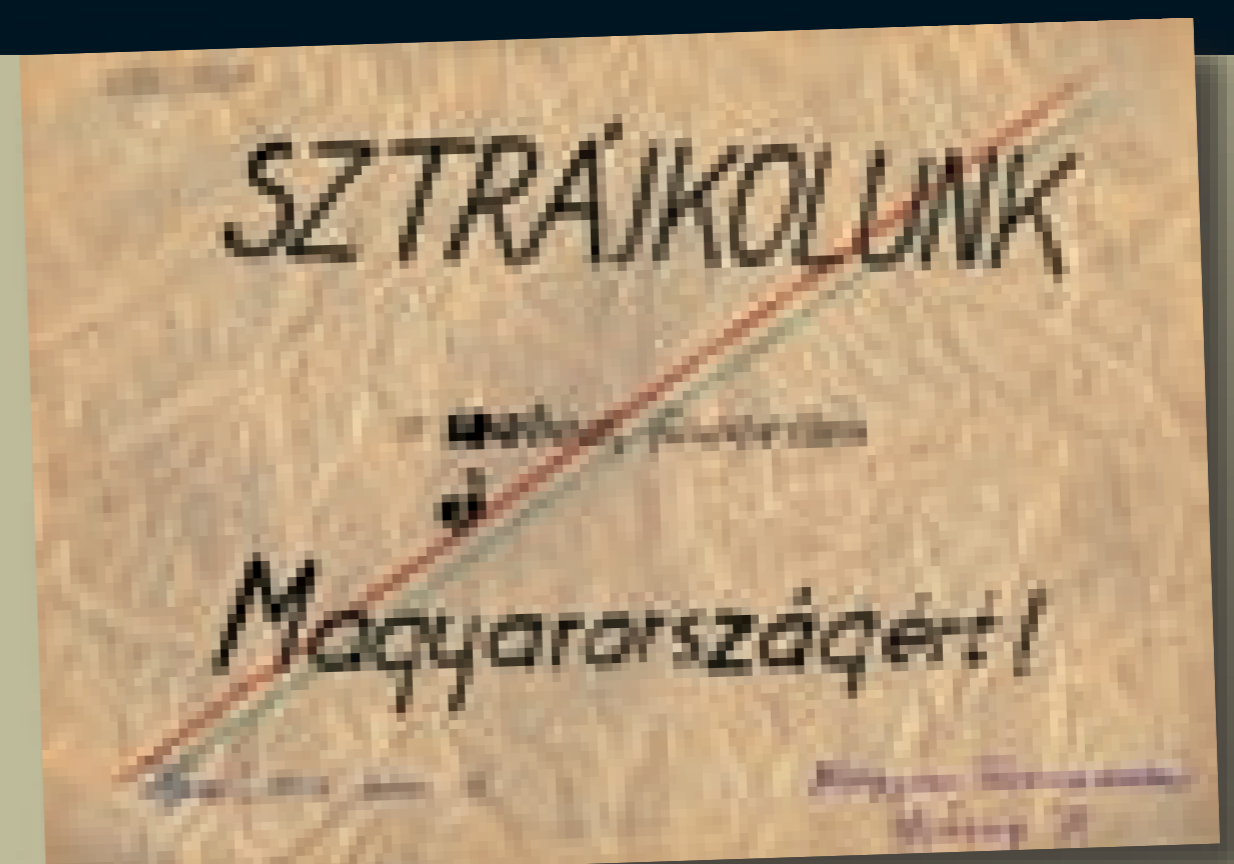
MTI – Jenő Papp

Membrii guvernului format sub conducerea lui János Kádár (al patrulea din stânga)

MTI – Tamás Fényes

Alegerea Consiliului Muncitoresc

MMMA

Foaie volantă tipică: „Suntem în grevă pentru Ungaria liberă, independentă!”

16

Loc de execuție în închisoarea de pe strada Kozma din Budapesta. Aici au fost executați cei mai mulți dintre revoluționarii condamnați la moarte

MTI – Imre Földi

MNM

Represiune

În decembrie sub protecția tancurilor sovietice s-au reînființat organismele de oprimare ale partidului-stat comunist și a început restaurarea dictaturii. Proclamația lui Kádár din 4 noiembrie încă a promis impunitate participanților la revoluție, dar cu toate acestea au început represalii crâncene fără precedent în istoria maghiară. Numărul celor executați a depășit cifra de 300. Au fost condamnați la pedeapsă capitală prin spânzurare și executați Imre Nagy și mai mulți membri ai guvernului său. Ultima decizie de condamnare la moarte a fost executată în luna august 1961. Pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă au fost închiși 22.000 de oameni, iar 12.000 au fost internați politic. Peste 200.000 de persoane n-au așteptat reprimarea, ci au fugit din țară, în primul rând spre Austria. Raportul poliției politice din octombrie 1957 a considerat încă 1.200.000 de persoane, 20-25% din populația adultă a țării, ca dușmani în stare latentă, care tebuie ținuți sub supraveghere.

Imre Nagy vorbește pe dreptul ultimului cuvânt în 15 iunie 1958. Decizia de condamnare la moarte a fost executată a doua zi

MTI – Béla Jármai

Insurgenții din Piața Széna în fața instanței. Din cei 17 inculpați, 5 au fost executați

MTI – Ferenc Vígovszky

Membri ai gărzii naționale din Pomáz condamnați la moarte în cadrul dezbaterii marțiale a Tribunalului Militar din Budapesta

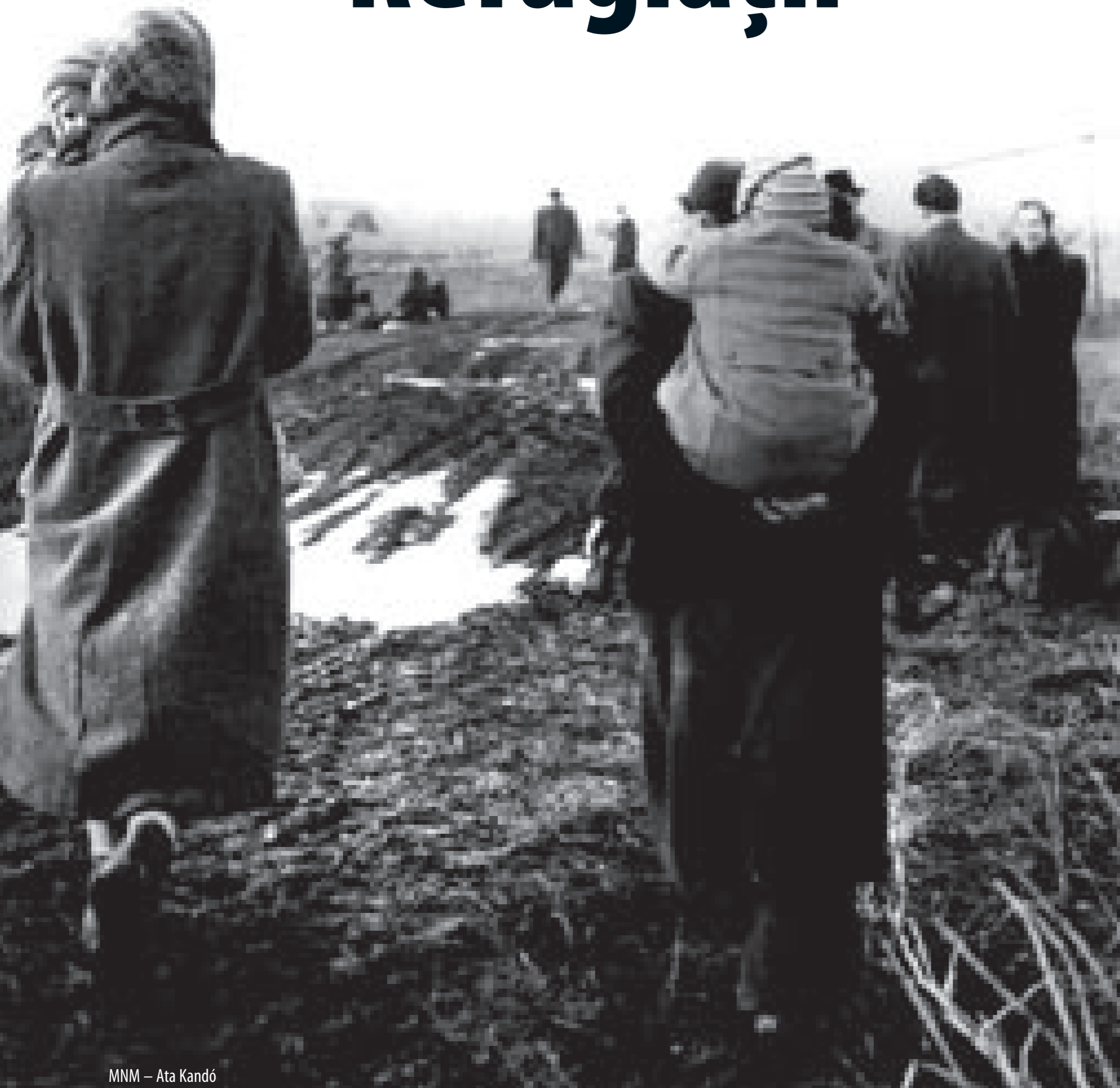
Parcela nr. 301 din cimitirul public Budapesta-Rákoskeresztúr, unde cei executați au fost îngropați în secret și fără nici un însemn

MNM – Árpád Farkas

17

Refugiații

MNM – Ata Kandó

ÖNB

Țarancă în vârstă într-o tabără de refugiați din Austria

Transfugi la granița austro-ungară

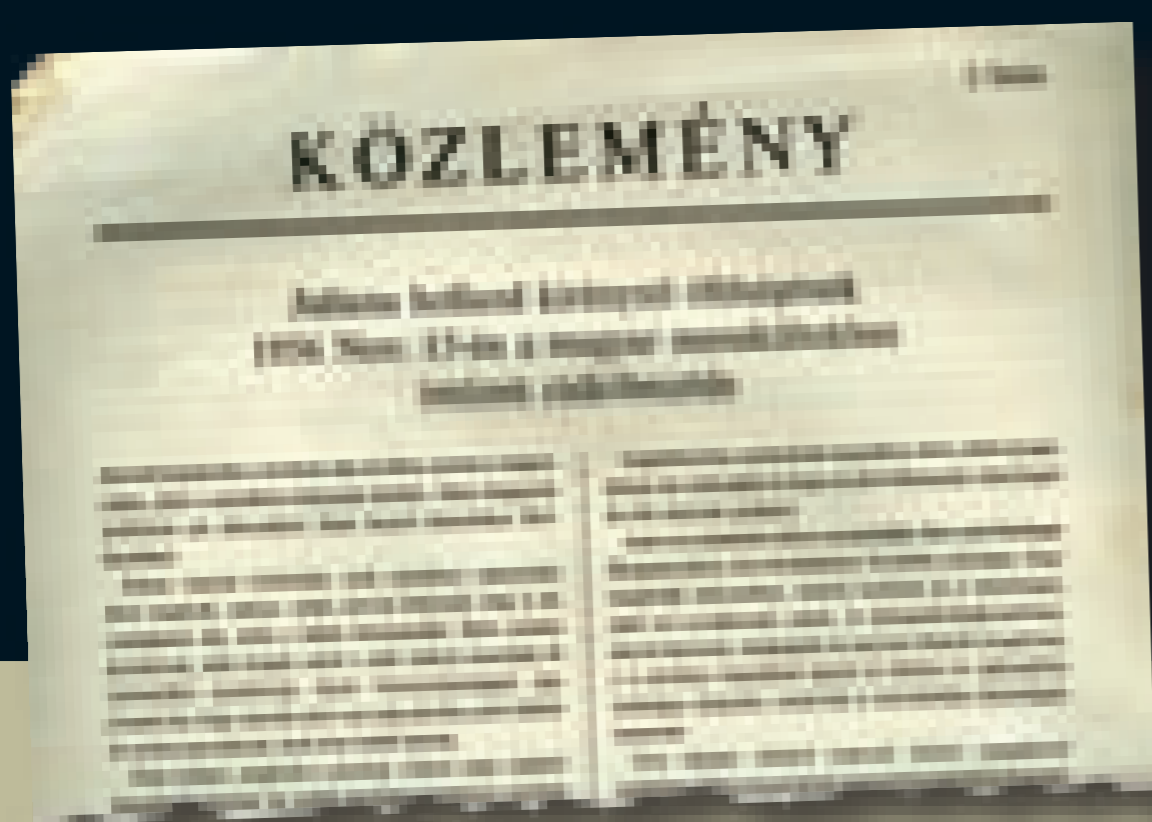
„În timpul ultimelor săptămâni gândul nostru în permanență a zburat către maghiari”
(Iuliana, regina Olandei)

Lumea a primit refugiații maghari cu mare simpatie, iar ONU a programat pe agenda de lucru dezbaterile cazului Ungariei, dar n-a putut oferi un ajutor serios. În 1962 s-a încheiat o înțelegere secretă conform căreia guvernul maghiar acordă amnistie majorității condamnaților '56, dacă ONU elimină așa numita problemă maghiară de pe ordinea de zi. Revoluția maghiară din 1956 a pus capăt expansiunii europene a ideologiei comuniste, dirijate de către Uniunea Sovietică și a subminat definitiv iluziile nutrite în privința regimurilor comuniste.

MNM – Ata Kandó

Refugiați într-o tabără din Austria

Mesajul reginei Iuliana a Olandei către refugiați: „În timpul ultimelor săptămâni gândul nostru în permanență a zburat către maghiari, de când întreaga națiune luptă cu atâta dârzenie pentru libertate și independență...”

Sosesc primii refugiați în Statele Unite ale Americii

Solidaritate internațională

Demonstrație la Washington împotriva oprămii revoluției maghiare

MNM - Leslie A. Toth

Frontispiciul magazinului „Time” din 7 ianuarie 1957: „Omul anului este luptătorul maghiar pentru libertate”

MNM

Invitație la premiera din Germania a filmului documentar despre revoluție cu titlul „Ungaria în flăcări”

Ullsteinbild

Demonstranți în Berlinul de Vest, care protestează împotriva oprămii luptei maghiare pentru libertate

MNM

József Kóvágó, primarul Budapestei, Anna Kéthly, ministru de stat în guvernul Imre Nagy, liderul Partidului Socialist Democrat și Béla Király, comandantul suprem al Gărzii Naționale au reprezentat Ungaria în fața comisiei de anchetă a ONU în ianuarie 1957

MMN

Pancardă despre reînhumare

Reînhumarea lui Imre Nagy și a celorlalți martiri în 16 iunie 1989. Ceremonia funerară din Hősök tere (Piața Eroilor)

1989: CLIPELE LIBERTĂȚII

Proclamarea republicii în 23 octombrie 1989.

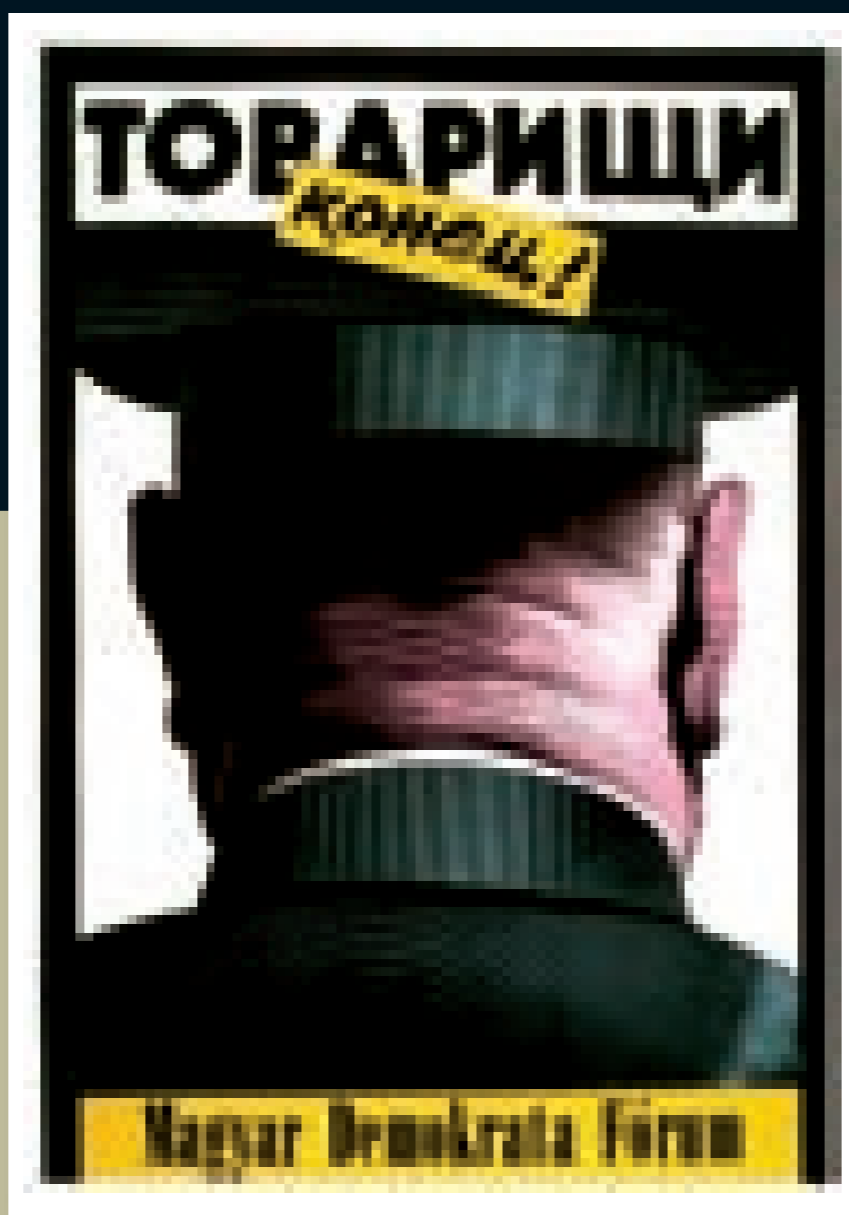

MMN – Lajos Karasz

Desfacerea cortinei de fier

MMN – Ferenc Rédei

MMN

Tovarăși, s-a terminat! – a vestit pancarda. În 1991 și ultimele unități sovietice au părăsit teritoriul Ungariei

Regimul Kádár s-a străduit în fel și chip să ponegrească, să treacă sub tăcere memoria revoluției. János Kádár până la sfârșitul vieții s-a temut de o nouă revoltă de tipul „56” și în scopul evitării acesteia încă de la mijlocul anilor 1960 s-a străduit să acorde facilități. În anii 1970 – conform formulării frapante de pe vremuri – Ungaria a devenit „baraca cea mai veselă” din lagărul socialist. Rezervele economiei însă, în anii 1980 s-au epuizat și numai prin împrumuturi străine s-a reușit menținerea nivelului de trai. Țara înglodată în datorii n-a avut altă cale de ieșire, decât liberalizarea economiei și reorganizarea democratică a sistemului instituțional politic. Lovitura de grație pentru partidul-stat, a însemnat reabilitarea revoluției din 1956. Datorită revendicărilor opoziției în 1989 a avut loc reînhumarea comemorativă a lui Imre Nagy și a celorlalți martiri. În Ungaria s-a rupt pentru prima dată „cortina de fier”, care a împărțit Europa. Schimbările din Ungaria au avut un efect stimulator asupra acelor fenomene politice, care au condus la prăbușirea sistemelor comuniste din zonă, la dărâmarea zidului din Berlin.